

Vít Lucuk

Přežili svou dobu

**Osudy lidí Šumperska, Zábřežska a Mohelnicka
1938 - 1989**

Vít Lucuk

Přežili svou dobu

Osudy lidí Šumperska, Zábřežska a Mohelnicka
1938 - 1989

 veduta

2011

post...
bellum

└── lidé, co se ptají

PAMĚŤ NÁRODA

© Vít Lucuk, Andrea Jelínková (Jan Janků)
© Anežka Kovalová ilustrace
© Nakladatelství Pavel Ševčík - VEDUTA

Úvodem

V rukou držíte knihu, která vznikla díky občanskému sdružení POST BELLUM (z lat. „po válce“). Jsem jeden z mnoha „sběračů“ této organizace, kteří sbírají vzpomínky. Natáčíme s pamětníky rozhovory a záznamy ukládáme na internetový portál Paměť národa. Z této sbírky, které říkáme Příběhy 20. století vzniká stejnojmenný rozhlasový cyklus dokumentů.

Já se zaměřuji na všechny zajímavé vypravěče z okresu Šumperk a okolí. Bydlím tu. Jsem historik, který studoval moderní dějiny, a zajímají mě všichni: veteráni z 2. světové války, účastníci domácího odboje, zkoumám téma holocaustu, objíždím volyňské Čechy (to je zvlášť pro mě zajímavé téma, sám pocházím z jedné takové rodiny), naslouchám bývalým politickým vězňům z doby komunismu, církevním osobnostem, disidentům, ale i agentům a spolupracovníkům StB, o nich ale tato kniha není. Třeba příště.

Často se mě lidé ptají, jací tedy jsme? Jací jsou lidé - obyvatelé našeho okresu? Odpovídám jednoduše: veselí, smutní, našťvaní i šťastní, podráždění, přátelští. Nevím, jestli jsme jiní než ostatní. Rozhodně jsme bohatí! Na příběhy. Žijí mezi námi lidé, kteří své životy umí vyprávět, mají za sebou osudy strhující, dobrodružné, poučné, dojemné, ty, které ve vás vyvolají úzkost, touhu po odplatě (ta nám ovšem samozřejmě nepřísluší), veselí se šťastným koncem, bohužel ne vždy, tak jaký prostě život je.

I když jsem historik, nesnažím se v této knížce dojít k nějakým vědeckým závěrům. Šlo mi prostě o to, zaznamenat šumperské příběhy. Nic víc, nic méně. Dokumentování je samozřejmě metoda, a proto věřím, že mi jednou všechny tyto rozhovory poslouží k vysněné historické práci. Snažil jsem se co nejvíce o autentičnost výpovědí. Pamatuje se tedy, že ve faktografických detailech mohou být vypravěči nepřesní, jde však o něco mnohem podstatnějšího – o osobní příběh, který nám tito lidé darovali. To důležité, osobní a intimní se prostě mnohdy ověřit nedá.

Příběhy, které si přečtete, jsou kruté, o smrti, strachu, bolesti, ale také o odvaze, vzdoru a statečnosti za totalitních režimů: nacismu a komunismu. Kdo z mé generace si umí něco podobného vůbec představit? Známe to jen z knížek a filmů. Pak se nedivte našemu překvapení: „Ono se to skutečně stalo!“

O všech událostech, se kterými se v knize setkáte, ať už je to období 2. světové války, komunismu, sovětské okupace..., si můžete přečíst tuny jiných publikací. A přesto ani jedna z nich nenabídne nic z toho, co přináší tato. Jde o jedinečné lidské osudy, je to kniha o zapomenutých hrdinech, o lidech, kteří se báli, nacházeli a ztráceli sílu, obětovali se za to, co si dnes tolik užíváme: svobodu, a se kterými jsem mluvil právě já.

Chytří lidé tvrdí, že dějiny se opakují, když zapomeneme. A přitom žádný lidský příběh se žádnému ani nepodobá. Každý z nás je jedinečný. To je krása Paměti národa. Opakují se jen dějinné kulisy a to navíc tak, že si nejsem jistý, zda to vůbec dokážeme postřehnout. To bývá osudné.

Lidská paměť je zvláštní, to dobré zůstává, na zlé se zapomíná, Jsou ale věci, které z hlavy nikdy nedostanete, třeba válka, násilí, smrt blízkých, láska. Jistě je správné se zeptat: No a co? Co je nám po tom? Co mají tito lidé s námi společného, kromě toho, že žijí nebo donedávna žili mezi námi? Vlastně nic. Naše životy si žijeme a o svých sousedech nemusíme vědět zhola nic. Navíc vzpomínky se časem stávají legendami a historkami, kterým můžeme a nemusíme věřit. Děláme hroznou chybu, že se nezajímáme, koho to vlastně denně potkáváme, na ulici, v obchodě, v práci... Naši předkové to dobře věděli. Místo televize si vyprávěli, setkávali se, vzpomínali. To, co je podstatné, jsou totiž zkušenosti, které si právě vyprávěním předáváme. Mě tito vypravěči velmi rychle přesvědčili o jednom: o svobodu se snadno přijde, získat ji zpět strašně bolí. Jsem vděčný, že žiji v této době, a skrze tyto příběhy si své svobody vážím. Nadevše. Jsem vděčný těm, kteří mi ji vybojovali. Těm je tato kniha věnována.

V době od června 2009 do července 2011 jsem objel více než čtyřicet svých blízkých i vzdálených sousedů ze Šumperska a sepisoval jejich mnohahodinové záznamy vzpomínek, fotografoval, skenoval jejich soukromá fotoalba a archivní materiály. Jde o lidi, kteří v té době žili v okrese Šumperk, i když se narodili jinde a jejich osudy se odehrávaly na zcela jiných místech. V žádném případě nejde o všechny, ale pouze ty, na které jsem buď náhodou nebo díky doporučení narazil a kteří byli ochotni svůj příběh vyprávět.

Na závěr chci hlavně poděkovat všem těmto jednačtyřiceti lidem, kteří mi dali důvěru a svůj příběh mi vyprávěli, jakkoliv to pro ně nebylo jednoduché. Mnozí z nich již nežijí. Možná jsem byl tedy poslední, kdo s nimi o jejich životě mluvil. Děkuji vám moc za chvíle s vámi.

Vít Lucuk

Vladimír Baum

„Komunismus s fašismem si můžou podat ruce. Stalin měl Sibiř a Hitler koncentráky“

Vladimír Baum se narodil v roce 1922 v Petrově nad Desnou, v osadě Terezín rodičům Josefu a Cecilii jako jediné dítě těchto manželů. V Terezíně rodina bydlela v bývalém starobinci, který si po zakoupení přestavěli na malé hospodářství. Tato osada byla výhradně německá, žily zde jen dvě české rodiny. Otec byl Němec a přestože se rodiče rozvedli, musel Vladimír za války narukovat do wehrmachtu. Byl zařazen k letectvu a jako pilot se zúčastnil letecké bitvy o Anglii. Při čtrnáctém náletu byl sestřelen a po nouzovém přistání utrpěl těžký otřes mozku. Nemohl již proto pilotovat a přeřadili ho k radistům. S nimi pak sloužil v Chorvatsku, Maďarsku, Polsku, Rusku, Francii a Rakousku u Klagenfurtu, kde zažil konec války, ale také masivní spojenecké bombardování, které ho málem připravilo o život. Nakonec se přes britské zajetí šťastně dostal domů.

Před válkou

Rodiče měli dvě různé národnosti. Tatínek, který celý život pracoval v lesích u barona Kleina, byl Němec, a maminka, která se starala o hospodářství, byla Češka. Rodiče se po několikaletém soužití rozvedli. Vladimír Baum zůstal s maminkou a otec se nastěhoval do nedalekých Koutů nad Desnou, kde se znovu oženil. Maminka se již nikdy nevdala.

Do obecné školy chodil Vladimír v Rapotíně, kde se nacházela česká menšinová škola. Do měšťanky už musel dojíždět do Šumperka, protože v okolí se žádná česká měšťanka nenacházela. Po škole nastoupil do dílny Josefa Wagnera, kde se roku 1937 vyučil zámečníkem.

Sám vzpomíná, že ještě před příchodem německé armády do pohraničí docházelo mezi obyvateli z okolí k názorovým neshodám. Vzhledem k blízkosti rapotínských skláren byla v této oblasti silně zastoupena komunistická strana a sociální demokracie. V hospodách pak docházelo k častým potyčkám mezi stoupenci těchto stran a stoupenci Sudetendeutsche Partei (SdP) Konrada Henleina.

Po Mnichovské dohodě roku 1938 začala německá armáda obsazovat pohraničí, kde se nacházel i Petrov nad Desnou. „*Tehdy to bylo desátýho září. Akorát se vybíraly zemáky. Přišel souseď. ‚Pojď se podívat, v Rapotíně jsou Němci.‘ No tak říkám: ‚Dej mi pokoj, potřebuju vybrat zemáky. A né tam....‘ No tak jsem je viděl. Jely ty pásový vozidla a všechno možný. Jezdilo to tady přes Jeseníky, Frývaldov, přes sedlo až do Zábřehu, do Mohelnice. Tam byla čára. Tam vznikl protektorát.*“ Místní německé obyvatelstvo vívalo vojáky většinou s povděkem.

Před obsazením zbytku Československa docházelo v pohraničí k odvodům do armády. Narukoval i ročník 1922, do kterého patřil také Vladimír Baum. „*V třicátým devátým v lednu jsme dostali tu vyhlášku. Ročník dvacet dva ať se přihlásí na měštance. Tam už byli němečtí oficíři a doktoři. ‚Deset dřepů. Máte nějaký potíže nebo to nebo ono? Nemáte? Schopen.‘*“ Na vojenské správě v Šumperku bylo předem nahlášeno, kolik potřebují mužů do jednotlivých složek armády. Podle toho byli budoucí vojáci zařazováni. Vladimíra Bauma přidělili k letectvu (Luftwaffe) jako pilota. Následoval povolávací rozkaz do Breslau (Wrocław).

V Luftwaffe

Výcvik začínal v Jüterbogu, osmdesát kilometrů jižně od Berlína. Před přijetím do Luftwaffe museli nováčci projít třemi hlavními zkouškami. Prvním úkolem byl skok z velké výšky do ledové vody. Hned poté, co z vody vylezli, jim byl zkoušen tep, jestli srdce zvládne takovou zátěž. Při další zkoušce byli zavřeni do komory, ze které byl pomalu odsáván vzduch. Vojáci přitom dostali papír a na něj museli napsat určený text. Často se stávalo, že při této zkoušce omdleli. Třetím úkolem byl skok na trampolínu, při němž byli zajištěni pásem. Kdo prošel těmito úkoly, byl přijat.

Součástí výcviku byly také různé kurzy. Vojáci se učili morseovku, orientaci v leteckých přístrojích a orientaci v mapách. Museli také ovládat veškeré zbraně. Po teoretické části nastávala část praktická. „*Už první vzlet byl s padákem na zádech. No a do letadla. ‚Los!‘ říkali Němci. Poprvé je člověk z toho vyplašeněj. Potom už jsme museli balit padáky. Už jsme začali potom lítat s tím strojem Junkers 88. No a s tím už jseme potom lítali do Anglie.*“

Při výcviku, který trval tři měsíce, byla vyžadována velmi přísná disciplína. Přijít z vycházky pozdě znamenalo kriminál. Za další přečiny byl trest už značně přísnější. „*Chodili jsme taky jednu dobu na stráž. A za spaní na stráži kulka. Okradls kamaráda, přijdeš popravít.*“

Po výcviku Vladimíra Bauma převeleli z Německa do Francie. Bylo to blízko kanálu La Manche. Zde už se zapojil do náletů na Anglii. Hlavní cíle byly města Birmingham, Coventry a Glasgow. Jeho úkolem bylo pilotovat. „*Já jsem pilotoval. Tady jsem měl vedoucího, nějakěj komandant. Vzadu dva kulometry. Tady komandant měl taky jeden kulomet. Dolů. Vzadu to byl ten radista a mechanik. Ten velitel, ten ovládal pumovnici. Takže pod křídlem byla jedna velká a čtyři menší a vevnitř osm.*“

Vladimír Baum - srpen 2009, Petrov nad Desnou Terezín

Vladimír Baum v mládí

Útěk německého obyvatelstva před postupující Sovětskou armádou

Čtyři a čtyři. Takže on telefonem třeba řekl: ‚Hodte jednu velkou‘ a nebo takový nebo takový. To záleželo na něm. No a mně říkal: ‚Uber, přiber, nalet,‘ no a to všechno.“

Při náletech po nich stříleli Angličané z děl. *„Byly na kanále ty dalekonosný děla. Ty střílely osmdesát kilometrů, ráže dvaacetyřicet centimetrů. Byly na kolejích. To se střílelo přes kanál.“*

Před každým odletem vždy musel dodržet povinný spánek. Potom dostali služební plán, kam poletí. Vladimír Baum absolvoval čtrnáct náletů. Při tom posledním bylo letadlo zasaženo střelou a přestal fungovat pravý motor. Vladimír Baum musel okamžitě nouzově přistát. *„Potom, když bylo letadlo zasažený, tam byl červenej knoflík. Elektrický odpálení. Všechno dolů. Odlehčit.“* Nouzové přistání všichni přežili. Vladimír Baum ale utrpěl těžký otřes mozku. Byl odvezen do nemocnice, kde pobýval dva měsíce. S létáním se ale mohl rozloučit.

Ve Francii na radarovém výcviku

Po uzdravení ho převedli do Nancy blízko německých hranic, kde nastoupil na radarový výcvik. Ten probíhal většinou na učebně. *„Už tehdy Němci měli čtyři druhy radarů. A to jsme museli všechno ovládat. Na to všechno jsme museli dělat zkoušky... A to trvalo rok.“* V té době měl Vladimír Baum hodnost podporučíka.

Obyvatelé Nancy veřejně vyjadřovali svůj odpor k německým okupantům. *„Když jsme vlezli do tramvaje, nadávali nám ‚germánský post‘. Víte, co to je? Svině. Německá svině. Ono nikdy nikdo nemá cizí armádu rád.“* Ve volných chvílích vojáci chodili do místního kina. Tam však někdo hodil bombu doprostřed německých vojáků. Od té doby měli Francouzi do kina zákaz vstupu a u vchodu vždy stála německá hlídka, která pozorovala okolí.

Odboj někdy probíhal také dost zvláštním způsobem. *„Když jsme už byli potom ve Francii, tak tam byly dva bordely. Jeden pro důstojníky, jeden pro mužstvo. Ta armáda vychovávala nakažené ženy, aby nakazily vojáky. Kapavka, syfilis, šankr, všecko, a kdo vlezl do bordelu, tak když vylezl ven, tak tam byl poddůstojník, těžkej frajtr, nebo cosi takovýho a byla tam taková defilace. A lístek, u které jsi byl. Dobře, měl jsi papír a byl nakaženej a neměl papír, dva roky zákaz dovolené. Vyléčili, ale zákaz dovolené.“* Každý týden probíhaly kontroly, zda se nenakazili další vojáci. *„A tam právě vždycky jednou za týden, všechno do naha. No a chodila tam v bílým plášti doktorka. Nebo majorka jakási. Se skleničkou ten frajtr chodil. Ona chodila, podojila na sklíčko, jak se říká. No je nakaženej. To byla přísnost!“*

V Chorvatsku a v Rusku

Po ročním výcviku byl odvelen do Německa a z něj v roce 1944 do Chorvatska. V Chorvatsku dostali za úkol postavit radarovou stanici. *„Tam jsme nedělali nic. Protože Němci byli blázni. Já jsem byl mechanik. My jsme tam vezli všechno autama. Všechno. Postavili radar, ale proud žádnej.“* Pobýval tam tři měsíce. Stále neměli

přivedené vysoké napětí a navíc se začaly množit útoky chorvatských partyzánů. Nakonec je převeleli přes Maďarsko a Polsko do Ruska.

V Rusku jej přidělili k radarové stanici šest kilometrů před Leningradem. Bojů se zde přímo nezúčastnil. S dalšími dvěma muži zůstali ve stanici kousek za frontou, kde sledovali kmitočty na radaru a podle toho hlásili, kolik letadel kam letí. „*Tam jsem ovládal dálhopis, telefon a telegraf. To byla taková Luftwafe pěchotní jednotky 22. divize polní.*“

V Rusku strávil pět měsíců, zimu a jaro. Zima byla velmi krutá. „*Víte, co to bylo pomrzlých chlapů. Vši nás žraly. Všechno zavšivený. My jsme byli ubytováni i v ruských barákách. A v noci tam lezly ty kakrlaky. Takovej ten hnědej brouk. To byly dřevěný baráky, kdepak zděnej barák v Rusku.*“ Jako záchody fungoval přehozený trámek přes vykopanou díru. Zásobování v této oblasti bylo dobré. „*My jsme dostávali jídlo. Čtyřicet cigaret denně a půl litru hennessey. To je francouzský koňak k večeři.*“ Naproti tomu ruské obyvatelstvo trpělo obrovským hladem a bídou.

Po pěti měsících služby na radaru onemocněl a doktor jej poslal do Šumperka na léčení, kde byl operován. Po rekonvalescenci odjel do náhradních kasáren v Opoli. Pobýval tam jen krátkou dobu, protože brzy jej povolali do Francie, kde ovládal velké radary namířené směrem k Anglii.

Krutý konec války

Po krátké době dostal nový rozkaz a jel tentokrát do Rakouska, do Vídeňského Nového Města blízko Neusiedlerského jezera. Blízké letiště bylo často napadáno spojenci. Sloužilo totiž jako čerpací stanice pro německá letadla. Vladimír Baum zde zažil tři velké nálety. „*Ještě jak jsme byli u toho vídeňského města, tak letěli. Jenomže my jsme byli zvyklí, jak házeli bomby, na ten hukot. A tehdy hukot nebyl. Já říkám: Tady se něco děje. A oni nalétávali na nás. Tady jsme měli radary, tady byla taková stráž dolů a dědina. Vyháčili kolik stovek těch bomb. Víte, jaký to byli? Ty střepinový. Kdo byl schovanej, dobrý. Ale jináč jak řešeto. A za chvilku po tom hukotu volal ten starosta. Všichni chlapi dolů. Krompáče a lopaty. Osmdesát mrtvých. Dobytek, lidi, děti, všechno bylo zničený. Tak jsme kopali hromadný hrob.*“

Z Vídeňského Nového Města byl převelen do rakouských Alp blízko města Hüttenberg (u Klagenfurtu), kde se nacházela poslední vlaková stanice před horami. Za úkol měli postavit radar vysoko v horách. „*My jsme tady ty radary dávali dohromady. Všechno se transportovalo navrch. Na vozech s koňmi. To bylo 2400 metrů.*“ V lesích se musel vykácet průsek a postavit sloupy na vysoké vedení, kterými se ke stanici přiváděl proud. „*My jsme tam byli chvilku. A už napadl sníh. Půl metru a to jsme teprve dodělávali.*“ V horách byla zima krutá. Teploty dosahovaly až minus čtyřiceti stupňů. „*Potom jsme prožívali tu hrůzu. Tam tu zimu. Tři metry sněhu, síla větru osm. Ve volných chvílích se dostalo i na lyžování. Ale to jen v případě, že bylo pod mrakem a nehrozilo bombardování.*“

Radar se skládal z horní a dolní stanice. Celkem jej obsluhovalo šedesát osob. V dolní stanici byla kuchyň a do horní stanice se zásoby dovážely pomocí mul. Z radaru se občas chodilo dolů do vesnice. Blížil se konec války a v horách se objevovalo čím dál víc rakouských partyzánů, lidí, kteří už nechtěli bojovat v prohrané válce. Ti napadli i skupinu s Vladimírem Baumem při jedné návštěvě obce. „*No a tak jsme přišli tam a teďka uniformy, chlapy, samopal, zeslíct. Říkám: ‚Co blbneš?‘ ‚Říkám: Zeslíct! A to byli partyzáni, kteří už nenarukovali. Přišli třeba na dovolenou nebo utekli se zbraní, ale chtěli uniformy. Protože uniforma je uniforma. Kdo věděl, že jsi partyzán? ‚Zeslíct! Do bot! Podvlíkačky! Košilu! Dobře. Děkuju.‘ Tak jsme mastili. Výstup byl dvě a půl hodiny. Ještě dobře, že byl už tak začátek května. No a tak jsme přišli navrch a ten obrleitnant, jak se říká nadporučík: ‚Chlapi! Vy jste se zbláznili!‘ No do pozor se nemůžeš postavit, protože nemáš uniformu. ‚Pojď sem nahoru. Co se stalo?‘ ‚Zeslíkli mě rakouští partyzáni.‘ ‚No, to já už dolu nepůjdu.‘“*

Jednoho dne šest spojeneckých stíhacích letounů mustang zahájilo útok na radar. Zatímco většina personálu zůstala uvnitř radaru, Vladimír Baum utekl a to mu zachránilo život. Při útoku jej zahlédl letec jednoho stíhacího letounu a začal jej pronásledovat. „*Viděl, že utíkám, tak říká: ‚Počkej ty kurvo, já tě zlikviduju.‘ No a naštěstí jsem sjel po tom břichu, po tom sněhu, dolů mezi ty skály a tam jsem říkal: ‚Ty mně můžeš.‘“* Po odletu stíhacích letounů vylezl ze skal a viděl, že radarová stanice je totálně rozstřílená. Uvnitř ležela spousta zraněných a mrtvých.

Stanice se už neopravovala. Byl květen 1945 a rychle se blížil konec války. Za pár dní k nim přišel velitel a oznámil jim konec bojů. „*Rozdali jsme veškeré zásoby, všechno spravedlivě. Tabák a cigarety, co tam všechno bylo. Pušky, helmy a všecko jsme nacpali do takový šopy. Byl nástup. ‚Hoši, děkuju za statečnost. Válku jsme prohráli, at se každé domů dostane jak může.‘“*

Po válce

Vladimír Baum se vydal dolů do vesnice. Tam panoval obrovský zmatek. Shromažďovali se tam němečtí vojáci. „*To bylo v té dědině. Tam bylo všechno. Esesáci a protiletadloví, tankisté, vlasovci, pelnerovci, všechno dohromady to tam valilo přes ten kopec.‘“* Ve vesnici se kradlo a rabovalo. Odnášeli to hlavně sedláci. „*Lidé tam rabovali, co se dalo. S koněma, benzín a to a to. Pušky, střelivo.‘“* Utíkající muži z SS páchali často sebevraždy a to i před očima ostatních přihlížejících.

Aby si trochu přilepšil se stravou, začal pomáhat v místním hospodářství. „*Já jsem byl zvyklej v zemědělství, tak jsem kosil trávu a poklízel a to všechno. Jídlo jsem měl.‘“*

Britové prováděli prohlídky po vesnici. Každý německý voják měl být totiž nejdříve minimálně rok internován v zajateckém táboře. „*To bylo všechno samej voják. Samej zloděj a darebák. Každěj chtěl žít, když tu hrůzu přežil. Tak se to čistilo barák od baráku.‘“* Vladimír Baum se dostal do britského zajetí. Odtud napsal sestřenci do Vídně, aby kontaktovala rodinu, že válku přežil.

Československá vojenská mise vyhlásila, že vojáci, kteří se chtějí vrátit do Československa, se musí nejdřív přihlásit. Vladimír Baum došel za velitelem tábora, což byl Čech v anglické uniformě a poprosil jej o podání žádosti. Žádosti bylo vyhověno, dostal pas a odjel za sestřenicí do Vídně. Ta patřila do ruské zóny a chování místních vojáků se rapidně lišilo od chování Britů. Jak vzpomíná Vladimír Baum, Rusové se chovali k místním rakouským obyvatelům hrozně.

Sestřenice jej živit nemohla, a aby dostal lístky na potraviny, musel pracovat. Přihlásil se tedy na úřadech a nastoupil do místní dílny. Po vyřízení potřebné dokumentace mohl konečně v zimě roku 1947 odcestovat domů.

Návrat domů

Sousedé, kteří přišli do Petrova nad Desnou z vnitrozemí, nepřijali Vladimíra Bauma vlídně. Byl bez občanství a každý pátek se musel hlásit ve vedlejším Sobotíně na obecním úřadě. Pracovat šel do dílny v Temenici. Potom nastoupil do sklárny v Rapotíně. Pořád se však musel hlásit na obecním úřadě. Roku 1949 mu byla konečně kladně vyřízena jeho žádost o občanství a krátce nato se oženil s Margaretou.

To už ale začínal úřadovat komunistický režim. V Petrově bylo založeno JZD, do kterého Vladimír Baum po donucení vstoupil. „*Tak nás volali a říkají: ‚Podepiš to.‘ ‚No asi né.‘ ‚Tak podívej se. Ve dvanáct hodin přijedou pro vás a odvezou vás někde na Slovensko nebo kdoví kam.‘ Tak říkám: ‚Dejte to sem.‘* Dostali pouze kousek záhumenku a zakrátko jim sebrali i poslední krávu. „*Já jsem ještě tehdy měl tu krávu. Tu Belelutu jednu. Tak jsme hospodařili. Potom přišel nějaký Neuman: ‚A já si jdu pro krávu.‘ Jednu už si vzali. Já mu říkám: ‚To nemáš ani řetěz?‘ ‚Řetěz patří ke krávi.‘ No a já jsem potom na té cestě plakal. Kráva furt se otáčela. Protože to nebyl on, kdo s ní celý život pracoval. To byl cizí člověk. Furt se otáčela a bučela.*“ Samozřejmě také museli dodávat i povinné odvody potravin. „*Když jsme zabíjeli prase, mlíko jsme museli dodávat, všechno možný, sádlo.*“

Ze skláren odešel a byl přijat k československým drahám jako řidič lokomotivy. Zde jej nutili vedoucí pracovníci, aby vstoupil do KSČ. To odmítl a raději podal výpověď a odešel zpět do skláren.

Všichni jeho příbuzní byli vysídleni. Otce drželi ještě rok v Šumperku, kde vozil dřevo. Pak byl také vysídlen a skončil ve Stuttgartu, kde pomáhal s obnovou města. Vladimír Baum jej zde později několikrát navštívil.

V roce 2009 žil ještě v Petrově nad Desnou, v osadě Terezín, kde svůj příběh vyprávěl. Dnes již bohužel nežije.

Erika Bednářová

roz. Rotterová

„Po válce už jsme nebyli antifašisté, ale pouze Němci”

Erika Bednářová, rozená Rotterová, se narodila v roce 1930 v osadě Beckengrund. Tato osada se dnes nazývá Pekařov a je součástí Jindřichova. Příběh, který tato žena vypráví, je z velké části o její mamince Sofii Rotterové, které v období druhé světové války nebyl lhostejný osud ostatních a která mnoho lidí několika národností zachránila. Kvůli tomu byla několikrát vězněna a mučena gestapem. Po válce na to nebyl brán ohled a na principu kolektivní viny byla jako Němka odsunuta na Uničovsko, kde musela několik měsíců zadarmo pracovat pro místní sedláky.

Erika Bednářová měla rodiče německé národnosti. Maminka Sofie pocházela ze třinácti dětí a v roce 1914 nastoupila službu u bohaté židovské rodiny v Ostravě. Za devět let se vrátila zpět k rodičům do Vízmerku (Loučná nad Desnou) a přinesla si s sebou malou nemanželskou dceru Grétu. *„Ten pán domu z Ostravy ji znásilnil, ona otěhotněla, a tak ji vyhodil,“* říká paní Erika. V roce 1928 se Sofie provdala za Josefa Rottera do Pekařova a měli spolu tři děti. Jedním z nich je paní Erika, která vypráví tento příběh. Už v roce 1933 otec umírá na následky průstřelu plic v 1. světové válce, a tak se celá rodina stěhuje do Vízmerku k prarodičům pamětnice.

Živit tolik dětí nebylo pro maminku jednoduché. Pracovala, kde se dalo, a ruku k dílu musely přidat i děti. *„My jsme jako děcka museli hodně dělat. Chodili jsme na jahody, na maliny, které jsme potom prodávali, a z toho jsme se také živil. Pokaždé jsme z lesa také museli vzít nějaké to dřevo na topení domů. Ale stejně bylo dobře.“* Okolní lesy patřily rodině Kleinů. Jak vzpomíná pamětnice, na sběr dřeva nebo lesních plodů museli mít vždy zaplacenou povolenku: *„To jsme dostali takzvaný Zeichen. Bylo to takové dřevo s dírou a to jsme si dávali na krk. Za to jsme platili pár korun na zámku. Díky tomu jsme mohli sbírat dřevo, maliny a borůvky. Dávali to, až když bylo hodně malin. Dokud to bylo zelený, tak lidi nesměli do lesa, aby neudělali škody.“*

Být proti nacismu se nevyplácelo

Možná právě kvůli těžkému životu byla maminka levicového smýšlení. V okolí Vízemberku se nacházelo několik středně velkých továren a komunistická strana se sociální demokracií zde měly poměrně silné pozice. Maminka byla také zaměřena proti nacistické ideologii a německému nacionalismu. Už v raném věku přihlásila děti do levicové mládežnické organizace Rote Falken. To už byl v Německu u moci Adolf Hitler a pohraniční oblasti Československa fakticky ovládali stoupenci Sudetendeutsche Partei (SdP) Konrada Henleina. Ti ještě před mnichovskou dohodou napadli tábor levicové mládeže v blízkých Velkých Losinách (Groß Ullersdorf), ve kterém se nacházela i malá Erika. „*V noci nám ti henleinovci prostříleli stany. Za dva dny jsme ten tábor museli rozpusťit, protože oni nás tam nenechali spát.*“

Ihned po mnichovské dohodě a okupaci pohraničí si pro maminku přišlo gestapo. Nebyla jedinou zatčenou v obci. Jak tvrdí pamětnice, z Vízemberku byl odvezen plný nákladák německých antifašistů. Asi po čtrnácti dnech její maminku propustili, ale chování gestapa ji nezastrašilo a dále pomáhala lidem v okolí a veřejně mluvila o praktikách nacismu. „*Maminka neuměla být ticho a vždycky řekla pravdu. Když bylo něco špatně, tak to řekla. Dělal v továrně. Hodně Němců tam narukovalo a místo nich tam pracovali Češi a ona se jich vždycky zastala a za to ji vždy zavřeli.*“ Na udání fašistů z obce si pro Sofii Rotterovou v roce 1940 opět přišlo gestapo. Tentokrát jí byly odebrány také děti. Syn Erich byl v pouhých devíti letech poslán na práci do Waltersdorfu (dnes Žleb), dcera Anna do dětského domova v Čelákovících. Jen pro Eriku a její sestru si přijeli strýc a teta Engelbertovi ze Svitav. Malá Erika tak prožila většinu války u svých příbuzných. Takto na celou událost dnes vzpomíná: „*Máma byla u těch antifašistů. To byl spolek, jak je teď biograf, tak to byl dělnický dům. Tam jsme se scházeli. Ženy s nějakou ruční prací, chlapi hráli karty a my jsme zas hráli nějaké hry. Bylo to tam fajn. No ale potom, že to bylo proti Hitlerovi, tak maminku zavřeli a nás dali pryč. Bratr byl v Králíkách. To nestačilo a poslali ho do dědiny, která se jmenovala Waltersdorf, za Hanušovicema. A tam byl nějaký německý sedlák a ten si šel pro děti. Pacholka mu vzali na vojnu. Tak si šel pro tři děti. Dva byli volyňští Němci a s nimi můj bratr. Vzal si je do dědiny a tam museli dělat na poli. U Němců! Museli rukama hnůj rozhrabovat. Já nemám dobré vzpomínky na Němce. Ne. V postelích měli jenom slámu, na tom spali a pytel měli nacpaný slámou a v tom měli polštář. Já jsem se měla celkem dobře. Byla jsem u bratra maminky. Ale teta byla velice přísná. Ta mě věčně mlátila. Tak jsem potom psala mamince, že buďto pro mě přijede, nebo si něco udělám. Že chci domů. Ona: ‚Ježíš. Oni mi tě zas vezmou,‘ ale přijela pro mě. Tak já jsem už ve čtyřiačtyřicátým byla doma. Ona měla zakázáný, že ani ty děti nesměla navštívit. Tak mě poslala do toho Waltersdorfu a já to tam všechno viděla. Dva dny jsem tam byla... Ty děcka tam ležely na holé slámě. Na poli pracovaly bosý, rukama rozhazovaly hnůj a ten sedlák na ně pořád jen rval.“*

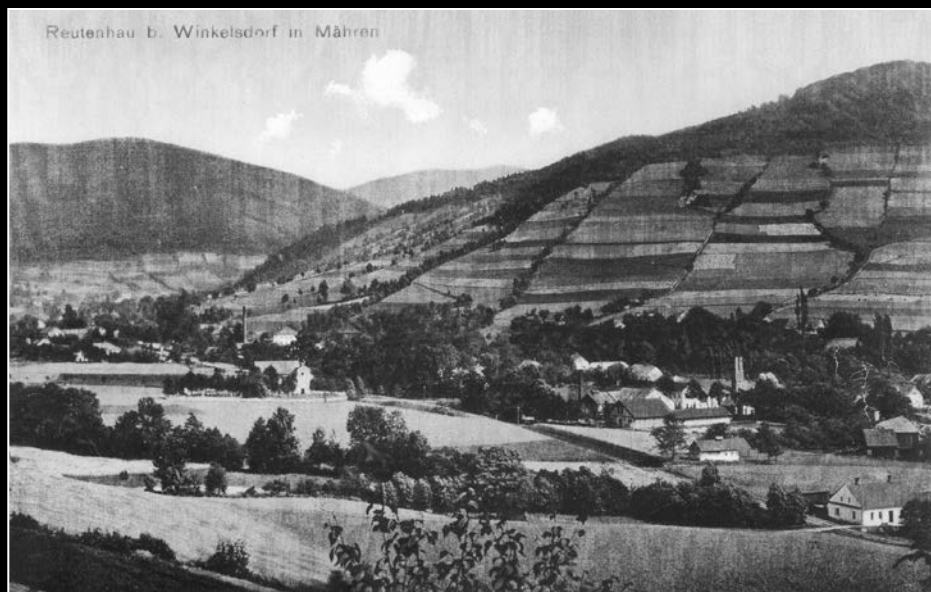
Paní Sofie byla opět propuštěna, ale gestapo se pro ni do konce války ještě několikrát vrátilo. Jednou ji při výslechu málem ubili. Naštěstí ji objevila dcera

*Erika Bednářová (Rotterová) -
Loučná nad Desnou - Rejhotice,
prosinec 2010*

Erika Bednářová (Rotterová) - 1955

Rejhotice (Reutenhau) před válkou

Ženy při práci v lese - Vízberk (úplně vlevo Česka Janelová, třetí zprava s puntikovaným šátkem maminka Sofie Rotterová

Dům Eriky Bednářové při povodních v roce 1997

Gréta a maminku zachránila. „Maminka byla zase zavřená. A nejstarší sestra potom sloužila v Šumperku u nějakého gestapáka. Oni měli dvě děti. Tak ona se starala o domácnost, vařila a starala se o děti. Teď najednou tam přišel jeden a říkal: ‚Jestli ještě chcete vidět maminku živou, tak pojďte s námi.‘ Tak ona šla. Maminka na tom gestapu ležela v rohu. Spodkem krev, nosem krev, ušima krev. Jak ji zase zmlátili. A sestra řekla. ‚Maminku dáte do nemocnice nebo už tam nejdu sloužit. Ta ať si dělá tu práci sama.‘ Potom přišel ten manžel, ten gestapák: ‚Co je tady? Co je? Manželka mně volala, že děcka jsou hladný a že nevaříte.‘ – ‚Já nejdu vařit. Můžete mě zmlátit stejně jako maminku, ale já nejdu pryč. Až ji dáte do nemocnice.‘ Tak on potom se postaral, aby ji dali do nemocnice a sestra se tam zase vrátila.“

Ani Gréta neměla za války na růžích ustláno. Lidé na ni prozradili, že má poloviční židovský původ a od koncentračního tábora ji zachránila jedna šlechtična, u které na konci války pracovala.

Za války Sofie Rotterová pracovala v továrně Semprex ve Vízemberku, kde se vyráběly granáty pro potřeby wehrmachtu. V továrně byla také zaměstnána spousta ruských a francouzských zajatců z vedlejšího zajateckého tábora. Sofii Rotterové nebyl osud těchto lidí lhostejný, a proto se jim snažila všemožně pomáhat. „Ona šla do Maršíkova a tam dostala kroupy, krupici a mouku a potom navařila a napekla pro ty Francouze a Rusy,“ vzpomíná paní Erika. V táboře byly také ženy, a jak tvrdí pamětnice, jedna Ruska otěhotněla se svým manželem. V případě prozrazení by byla i s dítětem poslána do koncentračního tábora, protože nacisté nepotřebovali nepracující zajatce. Paní Sofie a další antifašisté z Vízemberku ale dítě ukryli a zachránili. „To byl tady hned naproti ten lágr. Přes tu řeku. A tam byli jedni manželé, a oni k sobě nesměli. No a přeci jenom se někdy v noci semkli. Ten, co hlídal, byl taky dobrý člověk. A ona byla těhotná. Co teď?! Tak ona těžce dělala. Ale kdepak. To dítě nešlo pryč. Tak oni jí potom ty německé antifašistky donesly šaty. Veliké sukně a tak. Tak to nikdo nevěděl. A pak porodila. V noci jí to děcko vzali a nesli to tady nahoru k těm Lindnerům. Tam to dítě potom bylo. Jenomže tam v tom baráku bydlely ještě tři rodiny. Když to děcko začalo plakat, tak mu honem drželi pusy a šli do sklepa. To se nesmělo prozradit, protože oni by ji okamžitě dali do koncentráku. I s tím děckem. Potom maminka chodila na Přemyslov. Tam měli krávy, ale nemuseli odevzdávat mléko, jenom máslo. Tak ona tam chodila pro mléko a nosila to těm Lindnerům pro to dítě. Tak ona se pořád obětovala pro druhé. Potom v tom pětáctýřicátým oni hned šli k nám bydlet a chránili nás.“ Tato manželská dvojice se i s dítětem po konci války nastěhovala k Rotterům a chránila je před vojáky Rudé armády, kteří díky tomu nechali rodinu na pokoji. Po odchodu vojáků odjeli také manželé s dítětem. Rotterům za svou záchranu velice děkovali a slíbili, že budou pravidelně psát. To se však nestalo: „Oni všichni odešli a už se neozvali a potom jsme slyšeli, že Stalin všechny, co tady byli zajatí, zabil. Všechny nechal zastřelit,“ dodává paní Erika.

V posledních válečných měsících přibývalo stále více zraněných vojáků wehrmachtu. Ti byli na doléčení posíláni do jednotlivých rodin. Dva z nich ubytovala Sofie Rotterová. Ta opět prokázala svou statečnost, když se v květnových dnech roku 1945 rozhodla jednoho z nich zachránit a odvedla ho na německé hranice,

kteří byly vzdálené několik stovek kilometrů. Takto na celý příběh vzpomíná její dcera Erika Bednářová: „Když maminka byla sama, ona měla velký byt, tak jsem musela vzít zraněné vojáky, kteří měli nějaký úraz a už na vojnu nemuseli. Pracovali potom v lese, těžili dřevo na dřevoplyn. Dva musela vzít do bytu. Jeden byl z Lipska, ten měl osmnáct let, a druhý už nevím odkud, ten měl přes třicet. Když byl duben, tak museli rukovat v Bruntále. Maminka jim říkala: ‚Tam se hlase a při nejbližší příležitosti se vraťte.‘ Ona jim vysvětlila tu cestu. ‚Já vás tady schovám. Na co budete ještě bojovat, když už je stejně konec.‘ Tak opravdu ten mladý se vrátil. Waldemar se jmenoval. Krvavý nohy měl, jak šel tím lesem. Tedka maminka ho musela před těmi Němci schovat, protože oni by ho okamžitě zastřelili, protože byl zběh. Tak zase. Co ona sama měla málo lístků a jídla, ještě ho živila. Teď v tom pětáctýřicátém roce, my jsme byli všichni doma. My jsme na něj trochu žárili. A on furt: ‚Mutter, Mutter, maminko.‘ A ona mu honem to lepší jídlo strčila. A my jsme kolikrát byli vzteklí. My jsme ho někdy i zlobili. On měl prostřelený koleno a chodil s náma do lesa. My jsme si sedli na ten vozík a on nás musel tahat. Byly jsme taky pěkný potvory. Potom jsme řekli těm známým Čechům, aby pro něj přišli a schovali ho. On byl nějaký von od nějakých baronů z Lipska. Tak oni ho měli tam v Loučné zavřenýho. Maminka nás tam vždycky poslala s jídlem a my jsme ho snědli a dali mu jen málo. ‚A Mutter mně dala tak málo...‘ on vždycky. ‚Buď rád. Nic tady neděláš, že vůbec něco máš. Však to je stejně od nás.‘ Potom ti známí přišli a řekli: ‚My už ho tam nemůžeme nechat, protože oni všechny ty vojáky sbírají. Musíte si ho vzít domů.‘ No tak jsme ho zase večer vzali domů. Potom zase přišli a řekli: ‚Oni dělaj prohlídky a kde bude nějaký německý voják, pro toho přijdou.‘ Tak maminka řekla: ‚Ty musíš domů.‘ Tak ona s ním šla přes celou republiku pěšky. Vždycky jenom po nocích. Někdy je vzalo kousek nějaký to auto, a až na hranice šla, jak se jde na Drážďany. Ona byla víc jak čtrnáct dní, skoro tři týdny, na cestě a pak zase přišla nazpátek. My jsme mysleli, že už nežije.“

Po válce se rodina opět sešla. Pro Ericha musela matka pěšky až do Králík, protože jako Němka nesměla používat vlak ani kolo. Dceru Annu dovezla z Čelákovic sousedka, Češka Janelová, která se sama nabídla, že pomůže.

Odsouzení na principu kolektivní viny

Na příchod Rudé armády dnes Erika Bednářová nevzpomíná špatně: „Ti Rusi byli fajn. Já na ně nemůžu říct křivé slovo.“ Horší situace nastala po jejich odchodu a nástupu příslušníků tzv. revolučních gard, kteří se místo udržování pořádku spíše zabývali drancováním. „Ti tady pěkně řádili. Ženským strhávali náušnice z uší.“ V rámci principu kolektivní viny byla rodina Rotterova perzekuována a nebyl brán zřetel na její protifašistický postoj za války. Nejprve patnáctiletou Eriku poslali na chmel do Olomouce. Z chmelové brigády se ale vyklubal internační tábor v olomouckých Hodolanech. Takto na tuto křivdu a pobyt v internačním táboře dnes vzpomíná: „Byli jsme potom celá rodina pohromadě. Už jsme najednou nebyli antifasisté. Už jsme byli Němci. Poloviční potravinové lístky, a na podzim roku 1945 jsem dostala předvolání na chmel... Už v Šumperku jsme zjistili, že nejedeme na chmel, ale do lágru v Hodolanech. Už tam ale byly milice s páskama a my jsme

nemohli nikam utéct... No tak jsme jeli do té Olomouce. A to byl ten bordel od těch Čechů, že akorát jedna byla henleinovka. A většinou jsme byli všichni z rodin antifašistů. To bylo tak nespravedlivý. Tak já jsem tam byla tři měsíce. My jsme spali na holé zemi. V tom pokoji bylo osmačtyřicet. A tam to bylo kruté. Už jste slyšel o těch Hodolanech? Ne, že? To se úplně mlčí o tom koncentráku tam. V noci jsme měli strach jít sami na záchod. Tam pokaždě nějaký německý voják visel. V noci. Ta hlídka se tak bavila s nima. Nebo je tak mlátili. V chodbě byl stůl. Tam je uvázali a mlátili. A když už byli v bezvědomí, tak je stejně mlátili. My jsme potom přišli z práce a ta krev tam tekla. A my jsme to museli uklízet. Tak tam jsem byla tři měsíce. Jenom já. Jako na chmel. A místo na chmel nás dali do Olomouce. My jsme museli uklízet vojenskou budovu a pomalovanou školu. A potom jsme chvíli dělali v té Zoře. A hlad. Ráno jsme dostali hrnek černé kávy, té hořké melty, a kousek tvrdého chleba. Až večer jsme pak dostali polévku. Když jsem poprvé viděla tu polévku... Byla z nějakého starého hrachu a fazolí a plavali v ní červíci. Já jsem říkala: ‚To já jíst nebudu.‘ A vedle seděla paní a řekla: ‚Buď ticho a jez. Zavři oči. Nesmíš se dívat, co jíš. Jestli chceš přežít, tak to musíš sníst.‘ Tak první den jsem to vyzvracela a pak už jsem to jedla.“ Nakonec se známým podařilo Eriku dostat z tábora.

Na počátku roku 1948 se paní Erika provdala za Čecha Oldřicha Bednáře z Jedlí, který za války pracoval v Semprexu, a tak se oba znali již delší dobu. Ihned po svatbě ale musel manžel narukovat na vojnu: „V pondělí ráno jsme měli svatbu a odpoledne musel manžel narukovat na vojnu, kde byl pět měsíců.“ Erice Bednářové se narodilo dítě, ale ani to ji nakonec neuchránilo před vysídlením. Většina Němců už byla z Loučné nad Desnou (Vízmeberk) odsunuta do Německa. Maminka pamětnice zůstala. Jak prý tvrdila, nechtěla do země, kam odešlo tolik bývalých fašistů, kteří jí tolik ublížili. Jenomže na jaře roku 1948 v rámci vysídlování zbylých Němců do vnitrozemí byla Sofie a s ní i Erika vysídlena do Želechovic na Uničovsku, kde musely pracovat na statku bez nároku na mzdu, jen za ubytování a stravu. „My jsme tam peníze nedostaly a já jsem do chlíva s tím malým děckem nešla. Tak maminka musela ukrást trochu mléka a jídla a to mně nosila.“ Manžel o jejím vysídlení nic nevěděl a ani jeho rodiče neměli vůbec tušení, kde se Erika nachází. Tě se nakonec podařilo zatelefonovat faráři z Jedlí, který vše vyřídil manželovým rodičům. Ti Eriku převezli do Jedlí, kde byla zařazena na práci u sedláka. Jedlí byla stará česká vesnice, kde bylo gestapem za války popraveno několik obyvatel. Ti také proto Eriku nepřijali s nadšením. „To nebylo tak lehký. Lidé nadávali na manžela, že si vzal Němku.“ V Jedlí bydlela rok a po návratu manžela z vojny se oba přestěhovali zpět do Loučné nad Desnou.

Její maminka Sofie ale na Uničovsku musela strávit tři roky. Než ji odtamtud pomohli němečtí antifašisté z Rapotína, pracovala na několika hospodářstvích. Po zbytek života bydlela v Rapotíně a do Loučné nad Desnou už se nikdy nevrátila. Nemohla zapomenout na křivdy, kterých se na ní někteří obyvatelé obce dopustili. V důchodu potom dostávala velmi nízkou penzi a sotva se užívala. Musely ji podporovat její dcery. Zemřela v roce 1974 ve čtyřiasedmdesáti letech.

Ani Erika Bednářová neměla po válce lehký život. Absolvovala jen základní školu, protože po válce jako Němka nemohla studovat. Neuměla také mluvit česky,

což ji velice omezovalo při získání lepší práce. Nejprve byla několik let zaměstnána v lese a poté, až od roku 1968, pracovala v továrně Velamos. Z období komunismu nejvíce vzpomíná na kolektivizaci. Říká, že v Loučné nad Desnou bylo zavřeno několik hospodářů a někteří si v beznaději raději vzali život, než by odevzdali své polnosti JZD.

Na dramatické události v životě paní Bednářové nebylo chudé ani období po roce 1989. V roce 1997 jí povodeň na řece Desné málem připravila o život. Zatímco se psem seděla po kolena ve vodě v kuchyni, obrovské balvany narážely do zdi jejího domu. *„Já už jsem se smířila, že tady zemřu.“* Do bezpečí mimo povodeň ji nakonec pomohl syn Oldřich a finanční prostředky na obnovu domu jí poslali lidé, kteří uspořádali pro paní Eriku sbírku v Německu. *„Jak to slyšeli, tak vzali nákladní auto a dovezli mně materiál na opravu.“*

Erika Bednářová nikdy nezapomněla na svůj původ a nepřerušila kontakty se známými v Německu. Dnes je členkou Svazu Němců Severní Moravy a Orlických hor a velmi ráda se schází s lidmi, kteří mají podobný osud jako ona.

Zbyněk Bezděk

„Já jsem ztratil důvěru v lidi. Všechno byla jen přetvářka“

Inženýr Zbyněk Bezděk se narodil v roce 1918 v Rovensku. Bezděkovi patřili mezi významné rody v obci. Nejen že měli jeden z největších statků, ale několik členů širší rodiny se stalo starosty. V letech 1914–1918 i otec pamětníka, Alois Bezděk. Vesnice měla téměř výhradně zemědělský charakter a tak v ní důležitou roli v politickém životě hrála agrární strana, jejímž členem byl otec, a v agrárním dorostu byl i mladý Zbyněk. *„Otec byl velmi pokrokový člověk, protože jako první z Rovenska vystudoval zemědělskou školu. Dokonce byl starostou a fungoval jako porotce u soudu a byl v agrární straně. Protože byl pokrokovým člověkem, tak zaváděl na našem statku veškeré zemědělské novinky a celkem se nám dařilo. Museli jsme hodně dělat, ale díky tomu byla soudržnost v rodině.“* Majetek ale nepřinášel jenom radost a úspěch, ale také velkou zodpovědnost a v neposlední řadě závist okolí, o čemž se rodina v průběhu let několikrát přesvědčila.

Pod německou nadvládou

Zbyňka Bezděka čekala dráha zemědělce a rodiče jej připravovali na budoucí převzetí statku. Po obecné a zemědělské škole v Temenici proto nastoupil na vyšší hospodářskou školu v Olomouci. Maturitní zkoušku už skládal v době obsazení pohraničí. *„Já jsem prakticky maturoval za okupace.“*

Rovensko, i když bylo čistě českou obcí, spadalo do tzv. pátého okupačního pásma a 9. října 1938 vesnici zabralo německé vojsko. Zklamané, vystrašené a frustrované obyvatelstvo pak podobně jako v jiných českých obcích hlasovalo v plebiscitu z 90 procent pro připojení k Říši. *„To byla hrozná apatie, protože se nedalo nic jiného dělat. Tehdy ta mentalita těch lidí byla pod takovým psychickým tlakem.“*

Zbyněk po studiích pracoval doma na statku. Jednoho dne k nim přijela německá komise, která si sepsala veškerý majetek rodiny. Němci totiž chtěli jejich hospodářství osídlit německým správcem a rodinu odstěhovat do vnitrozemí. Události nakonec nabraly jiný směr a díky vývoji na frontě se plánovaný odsun už neuskutečnil. Z Rovenska byl zabrán jen zbytkový statek rodiny Ošťadalů. Za války

se také musely odevzdávat povinné dodávky, jejichž dodržování Němci neustále kontrolovali. „Němci měli tehdy takovou tezi, že sedlák musí vyživovat vojáka na frontě. To bylo jejich krédo. Tak oni na to zemědělství dbali, aby to zázemí fungovalo. Takže byly dodávky, mlýny se zavřely, šrotovniky se zaplombovaly a neustále chodily kontroly.“

Věznění na gestapu v Šumperku a v Breslau

V srpnu 1943 vyhořela v Rovensku velká stodola s uloženým obilím. Následkem toho sebralo gestapo šest rukojmí z vesnice, aby se podobné akce neopakovaly. Mezi zatčenými se ocitl i Zbyněk Bezděk. Takto na to vzpomíná: „U statku byla velká, stará lichtenštejnská stodola a tu partyzáni zapálili, a my jsme proto byli vzati jako rukojmí z obce. Političtí rukojmí. Byli jsme napsaní, že když ty akce budou pokračovat, tak okamžitě budeme zatčeni a odvedeni. Budem jako političtí rukojmí za tu bezpečnost v obci. Jednou jsem přišel asi o jedenácti hodinách v noci a támhle v tom potoce jsem je viděl. A když vedli mého otce místo mě, tak jsem věděl, že je zle, a vylezl jsem. Otce poslali domů a mě poslali na gestapo do Šumperka. V noci, nákladním autem. Sebrali nás šest a já jsem z nich byl nejmladší. A tam jsme přišli na gestapo, které je dnes naproti kinu Oko v Šumperku. Vždycky když jdu kolem, tak to vidím. Tam bylo sídlo gestapa. Tam nás složili z toho nákladního auta. Teď nás vyslýchali a pak nás zavřeli do robotárny v Šumperku. To bylo u nádraží. Tam už tehdy byli čeští odbojáři, byl tam učitel Bednář. Oni to pozatýkali všechno. To bylo z několika obcí. To nebylo jenom v Rovensku vyhořelý ty stodoly. To byl Sudkov, Kolšov. Tam, kde byly velké statky a začalo to hořet, tak vzali taky rukojmí.“

Ze Šumperka byli převezeni do Breslau (Wrocław), kde museli odklízet trosky po náletech spojenců. Protože se v Rovensku odbojové akce neopakovaly a pachatele nevypátrali, byli všichni zakrátko z vězení propuštěni.

Osvobození Rovenska

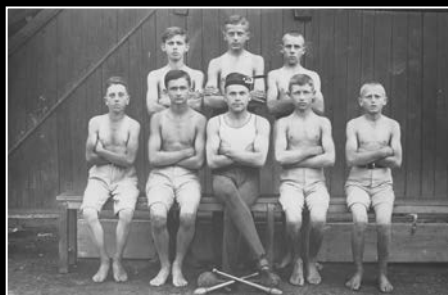
Obec byla osvobozena 8. května 1945. O den dříve ustupovaly německé jednotky směrem ke Svěbohovu. Většina obyvatel se skrývala ve sklepích. Zbyněk Bezděk s bratrem a dalšími mladíky odjeli ukrýt nejnnutnější majetek do blízkého dolu: „První, co bylo, tak zapálili soukromé stodoly a hřbitov. Němci to používali jako signalizaci. Jak měli postup, tak něco zapálili, aby mohli jít dál. Rodiče byli schovaní tady ve sklepech, než prošla fronta, a my, mladí kluci, jsme naložili dva páry koní, naložili jsme, co tam bylo nejcennějšího, a utekli jsme do takového velkého dolu do lesa s těmi koňmi a dřevěnými vozy. Přehnal se fronta a druhý den, to jsme tam byli z rodiny já a bratr a kluci, a druhý den tam pro nás poslali nějakého důstojníka, aby nás odtamtud dovezl. Přijel tam na koni. Tak jsme zase sedli na ty vozy a jeli jsme zpátky a tady z té silnice na nás stříleli z děla. Mysleli si, že jsme Němci nebo něco podobného. Tak se nám splášili koně, převrátilo se to a tady jsme dostali poslední ránu.“

Zbyněk Bezděk - září 2010, Rovensko

Zbyněk Bezděk jako aspirant v důstojnické škole v Bruntále - 1946

Sokol Rovensko za první republiky

Rodný statek Zbyňka Bezděka v roce 1933

Rodina s pomocníky na statku u mlátičky - asi rok 1947 (Zbyněk Bezděk první zleva)

Zbyněk Bezděk na traktoru Lanz Buldok, který původně jezdil na dřevoplyn - asi rok 1946, Rovensko